

Mochyně pýřitá (*Physalis pubescens*) – poprvé přechodně zplanělá na území ČR

Physalis pubescens – first temporary occurrence in the Czech Republic

Martin L e p š í

Jihočeské muzeum, Dukelská 1, 370 51 České Budějovice; e-mail: lepsi@seznam.cz

Abstract

Physalis pubescens has been found as a new alien species for the Czech Republic in the village of Zlatá Koruna (distr. Český Krumlov, South Bohemia). One plant individual was found there on the heap spoil. The locality is described in the report.

K e y w o r d s : alien species, Czech Republic, floristic records, South Bohemia

N o m e n k l a t u r a : Kubát et al. (2002)

Mochyně pýřitá je jednoletý druh s hustě chlupatou, přímou, křivolace větvenou lodyhou, dorůstající výšky 20–60 cm. Listy jsou zdánlivě vstřícné, mají 1–6 cm dlouhý řapík, z něhož vyrůstá úzce až široce vejčitá, na okraji celokrajná až nepravidelně chobotnatá, na bázi nesouměrně srdčitá a na vrcholu tupě špičatá, až 8 cm dlouhá čepel. Květy vyrůstají jednotlivě v paždí listenů. Kalich je hustě pýřitý, za plodu zvětšený (15–30 mm dlouhý), zelený, s vystouplými žebry. Koruna je poměrně malá (6–15 mm v průměru), špinavě světle žlutá, s pěti nachově hnědými skvrnami. Prašníky jsou modré a pouze 1,5–2 mm dlouhé. Plodem je lesklá, žlutá nebo zelená, vzácně fialová, 10–15 mm velká bobule. Výstižnou kresbu vrcholu lodyhy lze nalézt v Květeně ČR 6 (Slavík 2000). Nejvíce se podobá jihoa-merickému druhu *Physalis peruviana*, který se u nás občas pěstuje a přechodně zplaňuje. Jde však na rozdíl od *Physalis pubescens* o vytrvalou bylinu s delšími prašníky (3,5–4 mm), větší korunou (15–25 mm v průměru) a delším kalichem za plodu (30–50 mm).

Původní areál mochyň pýřité se rozkládá v Jižní a Střední Americe, na sever zasahuje do jižní části Severní Ameriky (Slavík 2000). Odtud se druhotně rozšířila přes USA (Steyermark 1963) až do Kanady (Scoggan 1979). Na území Evropy se pěstuje pro jedlé plody, které se používají k výrobě džemů, kandovaného ovoce, nádivek, likérů apod. (Hegi 1927, Pojarkova 1997). Mimo Evropu se pěstuje v Předkavkazí, Zakavkazí a na Dálném Východě (Pojarkova l. c.). S kultivací souvisí její spontánní výskyty v některých evropských zemích, např. v severním Německu ve městech Hannover a Dohren (Hegi

1927), Itálii, Rumunsku a Rusku (Hawkes 1972). V České republice se také občas pěstuje, avšak nebyla dosud zaznamenána zplanělá (Slavík 2000).

Během botanizování na navážce zeminy v blízkosti kapličky v horní části Zlaté Koruny jsem 15. září 2001 našel jeden exemplář neznámé mochyně, kterou jsem posléze určil jako *Physalis pubescens*. Správnost určení potvrdil dr. B. Slavík a přiřadil nalezenou rostlinu k nominální varietě. Herbářový doklad části rostliny je uložen v herbáři Jihočeského muzea v Českých Budějovicích (CB). Lokalita se nalézá v poli 7152a střeoevropského síťového mapování na území fytogeografického podokresu 37I. Českokrumlovské Předšumaví (Skalický 1988). Na místě výskytu jsem zaznamenal následující fytocenologický snímek:

Plocha: 3 × 2 m; sklon: 30°; expozice: J; nadmořská výška: 510 m, 50° 39' 30" N; 14° 1' 50" E (WGS-84).
E₁ (40 %): *Agrostis stolonifera* 2, *Lotus corniculatus* 2, *Tussilago farfara* 2, *Medicago lupulina* 1, *Achillea millefolium* +, *Cirsium vulgare* +, *Chenopodium album* +, *Fallopia dumetorum* +, *Galeopsis tetrahit* +, *Physalis pubescens* +, *Polygonum arenastrum* +, *Rumex obtusifolius* +, *Solanum lycopersicum* +, *Trifolium repens* +, *Aegopodium podagraria* r, *Cirsium arvense* r, *Fallopia convolvulus* r, *Lolium perenne* r, *Tripleurospermum inodorum* r, *Plantago lanceolata* r, *Plantago major* r, *Salix caprea* r, *Symphytum officinale* r, *Trifolium pratense* r, *Urtica dioica* r.

Na navážce (40 × 15 m) rostly ještě další druhy: *Acer pseudoplatanus* juv., *Aethusa cynapium*, *Alliaria petiolata*, *Amaranthus retroflexus*, *Anagallis arvensis*, *Anthriscus sylvestris*, *Arenaria serpyllifolia* agg., *Armoracia rusticana*, *Arrhenatherum elatius*, *Artemisia vulgaris*, *Atriplex patula*, *Ballota nigra*, *Bellis perennis*, *Betula pendula* juv., *Brassica napus*, *Campanula patula*, *C. rapunculoides*, *Capsella bursa-pastoris*, *Cerastium arvense*, *C. holosteoides*, *C. tomentosum*, *Cichorium intybus*, *Clinopodium vulgare*, *Convolvulus arvensis*, *Conyza canadensis*, *Crepis capillaris*, *Dactylis glomerata*, *Daucus carota*, *Echium vulgare*, *Elytrigia repens*, *Epilobium ciliatum*, *E. lamyi*, *E. tetragonum*, *Equisetum arvense*, *Erodium cicutarium*, *Euphorbia marginata*, *Euphorbia lathyris*, *Galinsoga quadriradiata*, *Galium aparine*, *Geranium pusillum*, *G. pyrenaicum*, *Geum urbanum*, *Hordeum vulgare*, *Humulus lupulus*, *Hyoscyamus niger*, *Chelidonium majus*, *Chenopodium polyspermum*, *Impatiens parviflora*, *Juglans regia* juv., *Laburnum* sp. juv., *Lamium album*, *L. maculatum*, *L. purpureum*, *Lapsana communis*, *Lathyrus pratensis*, *Leontodon autumnalis*, *Leucanthemum ircutianum*, *Malva neglecta*, *Matricaria discoidea*, *Medicago sativa*, *Mentha arvensis*, *Mentha spicata* subsp. *spicata*, *Myosotis arvensis*, *Myosoton aquaticum*, *Panicum miliaceum*, *Pastinaca sativa*, *Persicaria lapathifolia*, *Phalaris arundinacea*, *Phleum pratense*, *Poa annua*, *Potentilla argentea*, *P. reptans*, *Pyrethrum parthenium*, *Quercus robur* juv., *Ranunculus acris* subsp. *acris*, *R. repens*, *Ribes uva-crispa* juv., *Robinia pseudacacia* juv., *Sambucus nigra* juv., *Scrophularia nodosa*, *Senecio viscosus*, *S. vulgaris*, *Sisymbrium officinale*, *S. strictissimum*, *Sonchus arvensis*, *S. asper*, *S. oleraceus*, *Stellaria media*, *Tanacetum vulgare*, *Taraxacum* sect. *Ruderalia*, *Thlaspi arvense*, *Triticum aestivum*, *Verbascum nigrum*, *Vicia cracca*, *Viola arvensis*.

Navážka zeminy vznikla v roce 2000 v souvislosti s plynofikací obce a přilehlých osad. Sukcese v době nálezu tedy nerušeně probíhala již druhým rokem, což bylo patrné

z postupného zapojování povrchu skládky vytrvalými druhy a výskytem prvních semenáčků dřevin. Kromě ruderalních druhů vyskytujících se běžně v obci bylo na navážce zaznamenáno i několik užitkových, popř. okrasných rostlin, které se na skládku dostaly až druhotně, a to navážením rostlinného odpadu z okolních zahrad (např. *Lycopersicon esculentum*, *Euphorbia lathyris*). Tímto způsobem sem byla pravděpodobně dopravena i semena *Physalis pubescens*. V roce 2002 byl povrch skládky ještě více zapojen, na jejím povrchu se vyskytovalo podstatně méně konkurenčně slabých druhů než v době nálezu. Mochyně pýřitá již nebyla v tomto roce znovu nalezena.

Poděkování

Za revizi herbářové položky bych chtěl poděkovat † RNDr. B. Slavíkovi, CSc.

Literatura

- Hawkes J. G. (1972): *Physalis* L. – In: Tutin T. G., Heywood V. H., Burges N. A., Moore D. M., Valentine D. H., Walters S. M. & Webb D. A. [eds], *Flora Europaea*, 3: 196, Cambridge University Press, Cambridge.
- Hegi G. (1927): *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*. Band V. Teil 4. – J. F. Lehmanns Verlag, München.
- Kubát K., Hrouda L., Chrtěk J. jun., Kaplan Z., Kirschner J. & Štěpánek J. [eds] (2002): *Klíč ke květeně České republiky*. – Academia, Praha.
- Pojarkova A. I. (1997): Genus 1313. *Physalis* L. – In: Schischkin B. K. & Bobrov E. G. [eds], *Flora of the USSR*, Vol. 22, Solanaceae and Scrophulariaceae, p. 55–63, Smithsonian Institution Libraries, Washington.
- Scoggan H. J. (1979): *The Flora of Canada*. Part 4 – Dicotyledoneae (Loasaceae to Compositae). – National Museums of Canada, Ottawa.
- Skalický V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], *Květena České socialistické republiky*, 1: 103–121, Academia, Praha.
- Slavík B. (2000): *Physalis* L. – mochyň. – In: Slavík B. [ed.], *Květena České republiky*, 6: 255–260, Academia, Praha.
- Steyermark J. A. (1963): *Flora of Missouri*. – The Iowa State University Press, Iowa.

Došlo dne 23. 3. 2003